

Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації
України

Київський національний торговельно-економічний
університет

Німецьке товариство з міжнародного співробітництва

КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали круглого столу

7 червня 2013 року

Комерціалізація результатів науково-технічної діяльності: стан та перспективи: круглий стіл (Київ, 7 червня 2013), відп. ред В.С.Шовкалюк. -К. : КНТЕУ, 2013.-109 с.

Розглянуто актуальні проблеми щодо стану та наявних перешкод комерціалізації результатів науково-технічної діяльності, досвід зарубіжних країн та його використання для підвищення ефективності впровадження науково-технічних розробок в Україні.

Спеціалісти, вчені та викладачі, науковці, державні службовці центральних і місцевих органів виконавчої влади знайдуть для себе у збірнику корисну інформацію для досліджень, використання в практиці та щодо шляхів розв'язання нагальних проблем інноваційного розвитку.

Редакційна колегія: В.С.Шовкалюк (відпов. ред.), Шалькевич В.І.

ЗМІСТ

Бутнік-Сіверський О.Б.

Особливості управління комерціалізацією
об'єктів права інтелектуальної власності.....5

Войтко С.В.

Окремі складові успішної комерціалізації
наукомісткої та високотехнологічної продукції 12

Воліков В.В.

Проблеми комерціалізації результатів
наукової діяльності вищих навчальних закладів..... 18

Єгорова О.О.

Комерціалізація результатів науково-технічної діяльності
в рамках науково-технологічних парків у контексті
впливу на економічну безпеку держави.....26

Жадько К.С.

Проблемні аспекти комерціалізації результатів наукової діяльності32

Ісакова Н.Б.

Інноваційне співробітництво підприємств і наукових
організацій як механізм комерціалізації наукових результатів..... 36

Каламан О.Б.

Основні напрями Інноваційної діяльності
на сучасному етапі розвитку України 43

Кравченко В.А.

Комерціалізація результатів науко-технічної діяльності
сучасного університету: необхідність, можливості, ризики..... 45

Лукін СЮ.

Менеджмент ефективності науково-технічної проектів
як елементів ринку науково-технічної продукції..... 55

Мазур О.А.

Проблемы коммерциализации результатов научно-технической
деятельности научно-исследовательских организаций НАН Украины 61

Бутнік-Сіверський О.Б.
Науково-дослідний інститут інтелектуальної
власності Національної академії правових наук
України

Особливості управління комерціалізацією об'єктів права інтелектуальної власності

1. *Право інтелектуальної власності як цивільно-правовий інститут*

У ст. 418 Цивільного кодексу України (1) (далі - ЦК України) під *інтелектуальною власністю* розуміється право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений ЦК України та іншими законами України. Із цього визначення випливає таке: *по-перше*, право інтелектуальної власності визначається державою шляхом закріплення його в законі; *по-друге*, воно охороняється та захищається у встановленому законом порядку; *по-третє*, це право пов'язується з відповідними об'єктами, які визначаються законодавством України, у тому числі і міжнародно-правовими актами.

У спеціальній юридичній літературі з питань інтелектуальної власності поняття «*право інтелектуальної власності*» розглядають з позиції права інтелектуальної власності як цивільно-правовий інститут, так і як суб'єктивне право.

Право інтелектуальної власності як цивільно-правовий інститут - це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері створення, використання й охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

Зокрема, слід зазначити, присутність *інститутів права інтелектуальної власності*, які є відносно самостійними і, одночасно, кожен з яких має свої особливості, зумовлені специфікою самих об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ).

До таких інститутів належать:

- інститут права інтелектуальної власності на об'єкти авторського права і суміжних прав;
- інститут патентного права (винаходи, корисні моделі, промислові зразки);
- Інститут права інтелектуальної власності на інші результати науково-технічної творчості (наукові відкриття, компоновані інтегральних мікросхеми, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин та комерційні таємниці);
- інститут права інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації суб'єктів цивільного обороту, товарів, послуг (комерційні найменування, торговельні марки та географічні позначення) (2).

Зміст права інтелектуальної власності становить особисті немайнові права та (або) майнові права інтелектуальної власності (п.2 ст. 418 ЦК України).

У результаті створення ОПІВ суб'єкт цього права набуває низку суб'єктивних прав як *особистого немайнового*, так і *майнового характеру*.

Під *особистими немайновими правами* розуміють різновид цивільних прав, які виникають із приводу нематеріальних благ, є невід'ємними від особи та набувають економічного змісту (гл. 15 ЦК України). Під *майновими правами* розуміють суб'єктивні права, які пов'язані з використанням ОПІВ, а також із тими матеріальними (майновими) вимогами, які виникають між учасниками правовідносин із приводу використання ОПІВ (наприклад, право авторів і винахідників на винагороду) (ст. 424, ст. 426 ЦК України).

Така класифікація прав, що становлять зміст права інтелектуальної власності має відповідне практичне значення. Зазначене ЦК України, ґрунтується на тому, що за загальним правилом *особисті немайнові права* можуть належати лише безпосередньо творцеві ОПІВ. Вони є невідчужуваними від особи творця та, як правило, не можуть передаватися іншим особам. *Майнові права* на ОПІВ можуть переходити до інших осіб у спосіб, передбачений законом. Зміст зазначених прав щодо конкретних ОПІВ розкривається у відповідних главах ЦК України та спеціальному законодавстві - законах України, які регулюють суспільні відносини щодо правової охорони окремих ОПІВ. '

2. Господарська діяльність в умовах інноваційної діяльності.

В системі економіки інтелектуальної власності *інновація розглядається* як вже матеріалізований результат трансформації інтелектуальної власності творця (інтелектуальний продукт) з ознакою об'єкта права інтелектуальної власності який втілений у *інноваційний продукт чи інноваційну продукцію*, яку виведено на ринок і після її реалізації (комерціалізації) отримується дохід (прибуток).

Господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів є підприємництвом, а в умовах інноваційної діяльності - є *інноваційним підприємництвом*. В цьому напрямку діяльності комерціалізація інтелектуальної власності в Україні залишається ще на низькому рівні, що пов'язано з недооцінкою Інтелектуальної власності в інноваційній діяльності, як головного важеля оновлення виробництва, технологій, отримання нової за своїми якостями продукції тощо. Це пов'язано з тим, що розроблювачі погано розуміють домінанти ринку, потреби споживача, у них немає досвіду технологічного підприємництва (2)

Трансформація науково-технічних розробок в інноваційний продукт, придатний для виробництва і ринку, з ймовірністю отримання високого рівня доходу від цього впровадження, є найважчим етапом у ланцюгу, що зв'язує науку зі споживачем (3).

Організаційною основою трансформації інтелектуальної власності в інноваційний продукт є побудова і реалізація інноваційного проекту за

відповідними стадіями інвестиційного проектування, що показано на рис.1

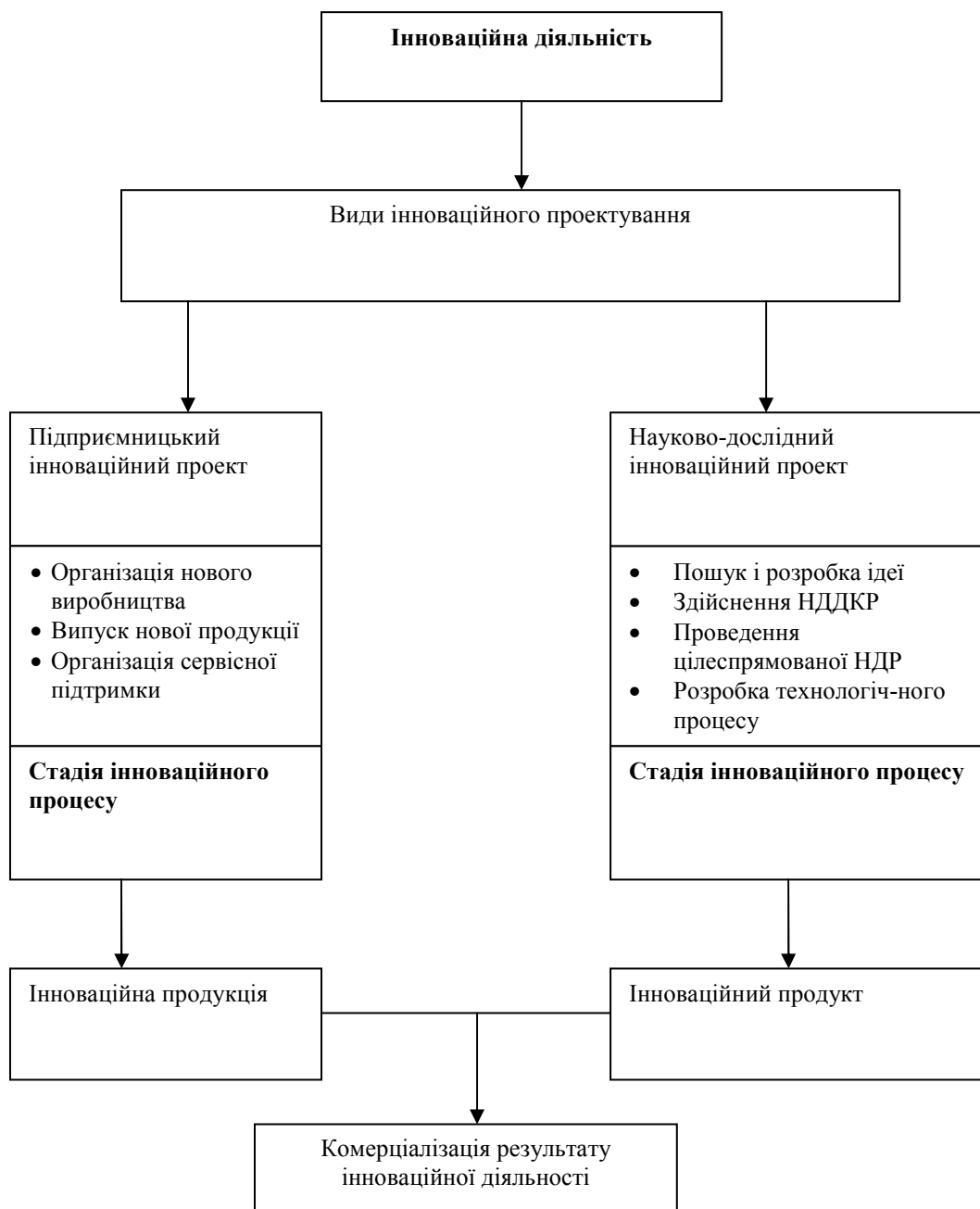

Рис. 1 Інвестиційна діяльність за видами інвестиційного проектування

3. Управління механізмом комерціалізації ОПІВ.

Управління механізмом комерціалізації ОПІВ є складним процесом, який повинен враховувати вимоги додержання податкової політики держави щодо

правового регламентування та організації утримання податків і податкових платежів до бюджету за результатами комерційної діяльності. Стадії створення інтелектуального продукту та введення його до господарського обігу наведено на рис.2.

.

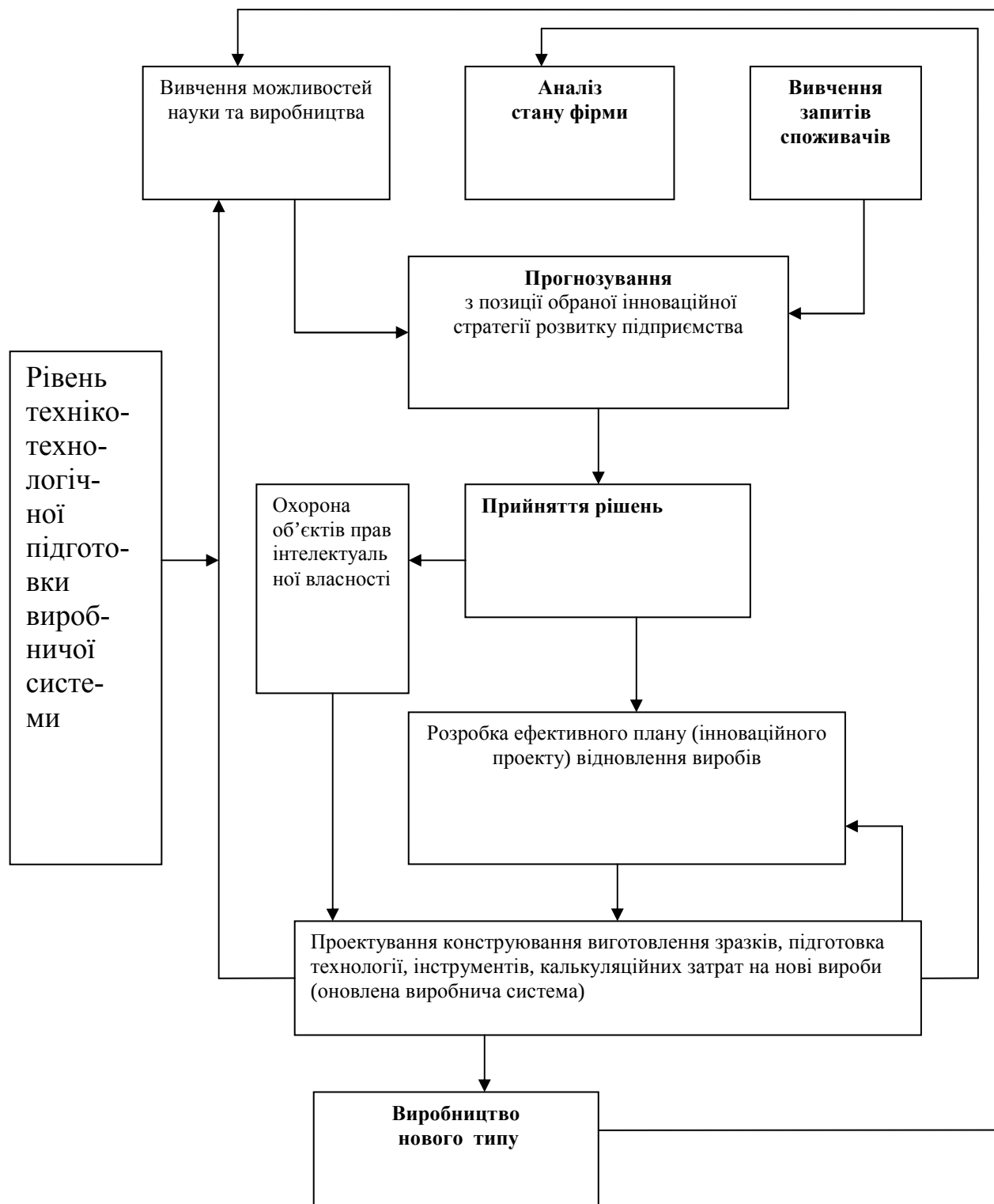

Рис. 2. Стадії створення інтелектуального продукту та введення його до господарського обігу.

Використання інтелектуальної власності в господарській діяльності здійснюється на умовах її комерціалізації. В цьому процесі є обов'язково, як мінімум, чотири учасники: автор розробки (винаходу, сорту рослин, корисної моделі тощо), стратегічний партнер, менеджер та інвестор.

Для менеджера інтелектуальний капітал має дві основні компоненти:

людський капітал та інтелектуальні ресурси. Людський капітал чи інтелектуальна сила створюють інновації і те, що можна описати і ідентифікувати, стає інтелектуальними ресурсами. Деякі інтелектуальні ресурси - звичайно ті, що мають більший комерційний потенціал, отримують правову охорону і стають інтелектуальною власністю.

4. Система правових норм у сфері інтелектуальної власності, яка спрямована на отримання кінцевого результату господарської діяльності

Господарською діяльністю, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва - підприємцями.

При цьому підприємець керується підприємницьким правом, у складі якого переважають норми адміністративного і цивільного права. (4).

Слід також зазначити, що підприємницька діяльність включає також комерційну діяльність, яка є однією із складових господарської діяльності - більш звужене поняття. Діяльність стосовно ОПВ має назву комерціалізація, виникає при використанні результатів інтелектуальної діяльності на умовах укладених договорів, наприклад: між співавторами патенту; між власниками патенту й авторами в зв'язку з виплатою винагороди за використання об'єкта промислової власності; між власниками патенту під час комерційної реалізації інтелектуального продукту шляхом передачі прав власності або видачі дозволу на його використання шляхом укладання ліцензійного договору та інші.

За рівнем (предметом) правового регулювання відповідних відносин підприємницьке право поділяється на публічне і приватне право (4).

Публічне підприємницьке право регулює питання організації державних установ та їх відносин з окремими особами, в тому числі - суб'єктами підприємницької діяльності.

Приватне підприємницьке право регулює відносини між окремими особами у зв'язку зі здійсненням ними підприємницької діяльності.

Таким чином, правове регулювання господарської діяльності з ОПВ спирається на комплекс нормативних актів, пов'язаних з господарським правом, публічним та приватним підприємницьким правом, правом інтелектуальної власності, зокрема патентним правом, авторським правом і суміжними правами та податковим правом (законодавством). Це складна система правових норм у сфері інтелектуальної власності, яка спрямована на отримання кінцевого результату господарської діяльності - прибутку, який є джерелом винагороди за використання ОПВ (рис. 3).

5. Вимоги до відображення в бухгалтерському обліку операцій по використанню ОПВ.

Бухгалтерський облік нематеріальних активів здійснюється з урахуванням Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8

права інтелектуальної власності (ОПІВ)

- 4) (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік);
- 5) об'єкт може бути відокремлений від підприємства (крім гудвілу, який не може бути відокремлений від підприємства);
- 6) повинно існувати імовірне одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з використанням об'єкта;
- 7) може бути достовірно визначена вартість об'єкта.

Використання інтелектуальної власності в якості нематеріальних активів в господарській діяльності підприємств та відображення в бухгалтерському обліку операцій по використанню таких об'єктів дозволяє:

- документально підтверджувати довгострокові майнові права на підставі їх обліку на балансі підприємства;
- здійснювати амортизацію нематеріальних активів у встановленому порядку в залежності від терміну їх корисного використання, що дозволяє отримати амортизаційні фонди для подальшого оновлення нематеріальних активів;
- отримувати додатковий прибуток від передачі прав використання об'єктів Інтелектуальної власності, а також забезпечувати обґрунтоване регулювання цін на інноваційну продукцію підприємства;
- сплачувати фізичним та юридичним особам авторську винагороду у вигляді роялті;
- здійснювати комерційні операції у вигляді застави, обміну на надійні активи, реалізації тощо з метою отримання з метою отримання доходів і залучення відповідних кредитних ресурсів;
- оновлювати технічний стан виробництва і технологій шляхом впровадження інтелектуального капіталу в господарський оборот підприємств;
- здійснювати корпоративні (трансакційні) операції, шляхом внесення до статутних капіталів інших підприємств (господарських товариств) власного інтелектуального продукту, що дозволяє залучити додатково фінансові ресурси і отримати відповідні корпоративні права з метою впливу на діяльність господарських товариств.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. - К.: Парламентське вид-во, 2003. - 352 с. - (Б-ка офіційних видань).
2. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - 696 с.
3. Зінов В. Проблеми комерціалізації результатів досліджень і розробок // Інтелектуальна власність, № 3, 2000. ~ с. 35-42.
4. Підприємницьке право: Підруч. / За ред. О.В. Старцеві / 2-ге вид., перероб, і допов. - К.: Істина, 2005. - 600